

statok imania bezvysledná, domáhala sa táto žalobou vyslovenia, že uvedený právny úkon je voči nej bezúčinný, nakoľko sa stal cieľom jej skrátenia a že žalovaní sú povinní jej zaplatiť nedoplatok kúpnej ceny, ináč trpeť, aby sa žalobkyňa uspokojila z prevedených nehnuteľností.

O b a n i ž š i e s ú d y vyslovily, že úkon stal sa cieľom skrátenia žalujúcej firmy a žalobe vyhověly.

N a j v y š š í s ú d dovolaciu žiadosť zamietol a uviedol medzi iným v d ō v o d ō c h svojho rozhodnutia: Hledíc k tomu, že tu jde o právní jednání z 29. července 1931, nelze při řešení otázky, zda lze mu odpovídati, aplikovati ustanovení nového odpůrčího řádu (zák. čís. 64/1931 III. Sb. z. a n.), i když bylo jménem nezletilých smluvníků soudem poručenským schváleno již po 1. srpnu 1931, poněvadž právní jednání účinkuje po schválení ex tunc. Pokud tedy napadený rozsudek cituje ustanovení odp. ř., je formálně nesprávný. Jelikož však v příčinách, o něž tu běží, platila i před 1. srpnem 1931 táž pravidla zvykového práva, je napadený rozsudek meritorně správný.

Čís. 15100.

Doložku dolarovou jest vyložiti v každém případě podle vůle stran, jak jest patrná z doslovu této doložky.

(Rozh. ze dne 3. dubna 1936, Rv I 643/35.)

Srov. rozh. čís. Sb. 14120, 14304.

Podle nájemní smlouvy, uzavřené se žalobkyní, zavázal se žalovaný platiti za nájem krámu žalobkyni 57.000 Kč. Ohledně placení činže smluvily strany valutní doložku, podle níž pro případ větších výkyvů ceny Kč stanoví se za měřítko ceny americký dolar. Za větší výkyvy ceny platí výkyvy přes 20% proti kursu, jaký byl zaznamenán pro devisu dolar dne 31. března 1928 na pražské burse a který činil průměrně za peníze a zboží 33.75, t. j. 33.75 Kč za jeden dolar. Jestliže tedy na příklad kurs stoupne na více než 40.5, zvýší se platy, jež má nájemce platiti v Kč tak, jak jest to nutno, aby pronajímatelce bylo možno zakoupiti stejný počet dolarů, jako by to mohla učiniti dne 31. března 1928 za zvýšenou částku. Totéž platí obráceně v tom případě, jestliže kurs devisy dolar klesne pod 27. Rozhodný je vždy kurs ze dne předcházejícího dni splatnosti. Jestliže by však Spojené státy se dostaly do války a kdyby tím dolar přestal býti tím pevným měřítkem ceny, jakým jest dnes, má platiti za základ, že Františka L-ová (žalobkyně) má býti uspokojena v Kč cenou čistého zlata, odpovídající smluveným platům. Žalovaný zaplatil dne 1. července 1933 splatnou čtvrtletní činži v částce 14.375 Kč a dodatečně napsal žalobkyni, že v důsledku změny kursu amerického dolaru se musí činže snížit o 21.78%, takže zaplatil o 3.130 Kč více a žalobkyni tedy tuto diferenci připisuje k tíži. Žalobkyně odmítla toto stanovisko přijmouti. Dne 1. října 1933 zaplatil ža-

lovaný žalobkyni na činži pouze 6.224 Kč 40 h, při čemž si srazil 3.130 Kč a další diferenci 5.020 Kč 60 h s ohledem na to, že kurs dolaru klesl o 34,926%. Žalobkyně tvrdí, že valutní doložka v nájemní smlouvě má na mysli pouze výkyvy ceny Kč, avšak že nemají býti podle zřejmého úmyslu stran brány na zřetel výkyvy v ceně amerického dolaru při pevné ceně Kč a navrhuje proto, aby žalovaný byl odsouzen k zaplacení dlužných částek. Žalobní žádost rozšířila ještě o 5.183 Kč, ježto žalovaný zaplatil dne 1. ledna 1934 z důvodu poklesu dolaru pouze 9.192 Kč. Prvý soud žalobu zamítl, odvolací soud uznal podle žaloby. Důvody: Podle čl. 278 obch. zák., kterého zde sluší použití, je při posuzování a výkladu obchodních jednání na soudci, aby vypátral vůli kontrahentů a nelpěl na doslovném smyslu výrazu. K zjištění pravé vůle stran je především nutno, aby se přihlíželo k celému obsahu odstavce, obsahujícího smluvní ujednání stran o měnové doložce a by se jednotlivá jeho ustanovení vykládala se zřením k ostatnímu obsahu. Při takovém postupu vysvitne bezpečně, že stranám šlo o opatření jen a jedině pro případ, že by kurs československé koruny značně kolísal. To se výslovně uvádí hned v úvodu odstavce 7 o měnové doložce a vše, co se pak v odstavci 7 dále praví, vztahuje se jenom na případ ten a ustanovuje se toliko, co má nastati, bude-li míti kurs československé koruny výkyvy přes 20% nahoru nebo dolů. Výkyvy ty a tedy hodnota československé koruny se pak měly zjistiti podle kursu dolaru a žalobkyně měla dostati tolik korun československých, kolik by se jich rovnalo hodnotě ujednaného nájemného v čas uzavření smlouvy, vycházejí-li z tehdejšího kursu dolaru 33,75 Kč. Tímto měřítkem hodnoty československé koruny měl však býti dolar toliko potud, pokud by byl pevný, kdežto jinak se měla vzít za základ hodnota zlata. Hledíc k uvedené již úvodní větě odstavce 7 a souvislosti dalšího obsahu s ní, nemůže býti pochybnosti, že účinnost měnové doložky byla podmíněna výhradně kolísáním kursu československé koruny a nikoliv kolísáním kursu dolaru a že tedy, pokud by československá koruna byla pevná, měnové doložky nemělo býti použito, třebas by dolar pozbyl své pevnosti a jeho kurs kolísal. V roce 1928 byl sice kurs československé koruny již dávno ustálen, ale poměry ve střední Evropě nebyly daleko takové, aby nevzbuzovaly obavu, že v dlouhé době 10 let, na kterou byla smlouva uzavřena, může dojít k mezinárodním zápletkám, anebo k takovým vnitropolitickým změnám, které by na kurs československé koruny nepříznivě působily. Je dále zřejmé, že šlo hlavně o zajištění žalobkyně proti znehodnocení československé měny, že strany měly tedy především tuto možnost na mysli a že ze zmínky o poklesu dolaru pod 27 nelze nikterak vyvozovati, že měl býti za všech okolností rozhodným jedině vzájemný poměr československé koruny a dolaru, jak má za to první soud. Tomu odporují jasně úvodní slova odstavce 7, na které bylo již poukázáno. V ujednání stran má dolar především úlohu, by se podle něho zjistilo, zda nastal případ, na který byla měnová doložka myšlena, to jest zda československá měna kolísala v míře tam uvedené. Že vzaly dolar za základ, jest zcela pocho-pitelné, poněvadž bylo, jak známo, všeobecným přesvědčením, že pevnost dolaru jest takřka neotřesitelná. Tak na věc pohlížely i strany, což

vysvítá z posledního odstavce měnové doložky, kde pokládají válku, do níž by byly Spojené státy severoamerické zapleteny, za jedinou možnost, která by dolar jeho pevnosti zbavila. Náзор prvního soudu, že, kolísá-li dolar, kolísá i československá koruna, jest neudržitelný, což ani není třeba blíže dokládati. Podle toho, co bylo uvedeno, byla mezi stranami měnová doložka smluvna jen pro případ kolísání československé koruny a žalovaný, dovolává-li se doložky té, by měl dokázati, že tato podmínka nastala. Takový důkaz žalovaný nepodal, ba ani se o něj nepokusil. Žalovaný své námitky opírá toliko o kolísání kursu dolaru, o kterém bylo shora vyloženo, že podle úmyslu stran jest pro otázku účinnosti měnové doložky bez významu.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

Odvolací soud posoudil věc správně po právní stránce, pravě, že rozhodnutí věci záleží jen na výkladu nájemní smlouvy ze dne 16. května 1928 a sice na zjištění vůle stran projevené touto smlouvou, a že se musí hleděti především k celému odstavci 7 této smlouvy, obsahujícímu ujednání stran o měnové doložce, takže jednotlivá ustanovení této doložky musí se vyložit se zřetěním k ostatnímu obsahu. Při tomto výkladu měnové doložky není možný jiný závěr, než že stranám šlo o opatření jedině pro případ, že by kurs československé koruny značně kolísal, ne však případ, že by klesl kurs amerického dolaru sama o sobě. V nájemní smlouvě ze dne 16. května 1928 smluvno bylo v odst. 1 plnění pronajímatelovo určením nájemního předmětu, v odst. 6. vytčeno bylo výslovně jako plnění nájemcovo (Gegenleistungen der Mieterin) roční nájemné 57.500 Kč a v odst. 7. uvedena byla valutová doložka (Valutaklausel) počínající slovy: Für den Fall beträchtlicher Schwankungen des Wertes der Kč wird der amerikanische Dollar als Wertmasstab vereinbart. Již z tohoto ustanovení je patřno, že strany měly na mysli jen značné výkyvy hodnoty Kč, a že jen pro tento případ smluvily jako měřítko cenu amer. dolaru, a že další ustanovení doložky mají sloužit jen jako měřítko výkyvy hodnoty Kč ať dolů, ať nahoru. Stranám nešlo zajisté jen o pokles hodnoty Kč, nýbrž také o takový její vzestup, že by nájemné placené nadále v témže množství Kč, jaké bylo smluvno dne 16. května 1928, neodpovídalo vzájemnému plnění pronajímatelovu na škodu nájemcovu. Vždy však šlo stranám jen o výkyvy hodnoty Kč. To jest patřno i z odstavce pátého doložky, v němž mluví se o případě, že by dolar přestal býti tím pevným měřítkem, jakým je dnes, avšak možnost tu předpokládaly strany jen v případě války, do které by byly zapleteny Spojené státy. Na jiný případ tehdy nemohly strany mysliti. Žalovanému bylo by možno tedy dáti za pravdu jen tehdy, kdyby se dalo říci, že změnila se hodnota Kč měrou vytčenou ve valutové doložce, což by se ovšem jevilo ve srovnání její hodnoty nejen s americkým dolarem, nýbrž i s jinými valutami cizozemskými. Jen pro tento případ měl býti americký dolar měřítkem. Nenáleží sem však případ, že změnila se hod-

nota amerického dolaru v poměru ke všem jiným valutám, tedy nejen v poměru ke Kč, takže dolar přestal být skutečně tím pevným měřítkem, jakým jej uznaly strany dne 16. května 1928. Byla-li tudíž za oboustranného souhlasu do nájemní smlouvy pojata valutová doložka v tom znění, jak je uvedeno ve skutkovém ději rozsudku procesního soudu, nemůže být o tom pochybnosti, proč se tak stalo a co bylo jejím hospodářským účelem; stranám šlo o to, aby se žalobkyni za její trvalé a v hodnotě neměnné plnění dostalo v budoucnosti peněžitého plnění, jehož hodnota by byla také stálá. Právě o americkém dolaru předpokládaly obě strany, spoléhající na obecné zkušenosti, že i nadále zůstane stálým a neměnným ve své hodnotě; právě proto jej zvolily za měřítko, bez oné důvěry by nebyly sáhly k dolaru, nýbrž k jinému měřítku, které podle jejich mínění bylo absolutně spolehlivé, to jest k hodnotě zlata. Že strany skutečně považovaly dolar za tak spolehlivé, protože neměnné měřítko hodnot, je viděti již také z toho, že možnost změny ve vnitřní hodnotě dolaru připouštěly jenom za mimořádného případu, to je za války. Šlo-li tedy ve smlouvě o obávané změny v hodnotě, jež měly být paralysovány valutární klausulí, netýkaly se dolaru, nýbrž domácí měny, jak je to vyjádřeno v prvním odstavci doložky: dolar byl stanoven měřítkem hodnoty pro případ větších výkyvů ceny Kč a hned se také stanoví, kdy se má výkyv ve smyslu smlouvy považovati za větší. Ony výkyvy Kč mohly být vzestupné nebo sestupné, také na to strany pomýšlely, ale — hledí-li se k účelu valutové doložky, který by byl při jiném výkladu zmařen, — šlo stranám jenom o výkyvy v hodnotě Kč, třeba se v třetím odstavci mluví o poklesu kursu dol. devisí. Hledě k jasnému účelu doložky a ke znění smlouvy, vyložil tedy odvolací soud význam této doložky správně v ten smysl, že se strany chtěly vyhnouti změnám v hodnotě domácí měnové jednotky, že však hodnotu dolaru, jako hodnotu pevného měřítka, považovaly za stálou. A právě z té okolnosti, že učinily opatření také pro ten případ, kdyby válkou pozbylo ono měřítko, jež považovaly za spolehlivé, této své vlastnosti a kdyby se proto k účelům, jež měly uvedením doložky do smlouvy za zajištěny, nehodilo, je vidět jednak, že tu stranám nešlo o nějakou spekulaci kursovní, která naopak byla zcela vyloučena, nýbrž že jim šlo o ustálení protiplnění nájemcova co do vnitřní hodnoty, pokud se jenom dá pohotovými prostředky zabezpečiti; ale je z toho dále viděti, jak si strany představovaly řešení otázky, kdyby přece jenom nastal onen mimořádný případ — mínily případ krajní, totiž případ válečných zápletek, — že by se dolarová měna přece stala neupotřebitelnou k tomu, aby byla ještě měřítkem hodnoty: jestliže domácí měna v takovém případě nevykazovala změny v hodnotě oproti jinému (spolehlivému) měřítku, totiž hodnotě čistého zlata, pak měla zůstat změna v hodnotě dolaru bez účinku na plnění žalovaného, jež určeno bylo v domácí měně jako platidlo. Jestliže tedy nastala umělým zásahem příslušných činitelů taková změna v hodnotě dolaru, jakou strany tehdy za obyčejných poměrů považovaly za vyloučenu, a ukázalo-li se, že se podle toho zvolené měřítko k tomuto účelu, totiž ke spolehlivému měření hodnoty, nehodí právě tak, jak by tomu

bylo při změnách, vyvolaných válkou, nastala-li tudíž ve svých důsledcích stejná změna, přestává býti — podle vyslovené intence stran —, měřítkem; a když nebylo ani tvrzeno, že by byla nastala nějaká podstatná změna v hodnotě domácí měnové jednotky ať již o sobě, nebo v poměru k jiným měřítkům, jež mohou býti za taková vzata (hodnota zlata, hodnota jiných ustálených valut), pak právem požaduje žalobkyně doplacení do této hodnoty. Tu nešlo ani jenom o nějakou pohnutku anebo o předpoklad bezpodstatné okolnosti, nýbrž o samu podstatu věci, o stálost hodnoty protiplnění žalovaného, při čemž si byly strany vědomy dosahu klausule a jejího účelu. Ona klausule nebyla stanovena jednostranně jenom na prospěch žalobkyně jako pronájemkyně, nýbrž byla by ku prospěchu také žalovanému, kdyby se bylo průběhem času došlo k tomu, že by se byl kurs domácí měnové jednotky proti dolaru byl zvýšil nad mez ve smlouvě stanovenou. Jakékoli kolísání hodnoty nad tyto meze chtěly strany souhlasnou vůlí vyloučiti pro protiplnění žalovaného, a chtěly, aby toto bylo ve své hodnotě stálé. Tomuto zjevnému účelu valutové klausule a tím také projevené vůli smluvních stran by se přičilo, kdyby dolar měl zůstat i nadále měřítkem hodnoty, ačkoli se k tomu účelu nehodí z příčin obdobných jedinému tehdy myslitelnému důvodu, t. j. válce, v důsledcích však stejných. Nebylo by tu dosaženo ustálení hodnoty protiplnění žalovaného, kterého si obě strany přály, nýbrž vedlo by to k opaku, kterého strany nechtěly. Nejde tu ani o nějaký omyl, který by se dal počítat jenom na vrub žalobkyně. V omylu nebyla v době smlouvy žádná strana, protože podle poměrů té doby bylo lze americký dolar považovati za měnu pevnou, ustálenou, a proto za vhodné měřítko hodnoty. To uznává také žalovaný. S možností, že by hodnota dolaru byla změněna umělým zásahem zákonodárné moci, žádná strana nepočítala a nebyla by žádná z nich přistoupila na to, aby dolarové měně byla dána funkce měřítka, kdyby byla měla za to, že se k té potřebě nehodí. Nesejde ani na tom, že snad dolar neztratil na kupní síle ve své vlasti, protože podle toho, co bylo uvedeno, nebylo stranám vodítkem to, co lze snad pořídit za dolar ve Spojených státech, nešlo jim také o dolar jako platidlo, nýbrž o měřítko hodnoty, kterým však umělým zásahem býti přestal.

Čís. 15101.

Bylo-li na nemovitosti již vloženo nucené právo zástavní za vykonatelnou pohledávku, nezkoumá exekuční soud při povolení navržené dražby ani exekuční titul ani totožnost dlužníka s vlastníkem nemovitosti.

(Rozh. ze dne 3. dubna 1936, R II 5/36.)

Vymáhající strana navrhla exekuci nucenou dražbou nemovitosti knihovně připsané Karlu Sch., na níž již dříve vloženo bylo nucené právo zástavní pro její vykonatelnou pohledávku. Exekuční titul svědčí proti Karlu Sch. staršímu, vlastníkem nemovitosti, jejíž nucená dražba byla